

Ο ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Οι ετεροχρονισμοί έχουν μπει για τα καλά στη ζωή μας... Εναν ολόκληρο μήνα μετά την Πρωταπριλιά, σεβιριστήκαμε την είδηση της "Ανάστασης του Χριστού"... Δώδεκα μέρες μετά την Πρωτομαγιά, σεβιριζόμαστε την είδηση των "Ανυποχώρητων Εργατικών Αγώνων"...

ΑΘΗΝΑ, 12 ΜΑΗ 1994

-

τεύχος 91

ΦΙΛΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ,

παρά τα όσα λέμε παραπάνω, δεν είμαστε εναντίον των "εορτών" που αποτελούν ευκαιρία για το ψήσιμο οβελιών ή για αγωνιστικές μαζώξεις από την πλειοψηφία του λαού. Συμμετέχουμε, πιστεύοντας σε μια συμμετοχική κοινωνία. Στα πλαίσια, μάλιστα, αυτά, σου προσφέρουμε σήμερα τον παραπάνω χώρο, για να συμμετάσχεις κι εσύ στην έκδοσή μας, γράφοντας ό,τι θέλεις.

Η φορολογική έκμετάλλευση στήν Ελλάδα

(Από το τεύχος 16 της μηνιαίας επιθεώρησης
"Ο ΠΟΛΙΤΗΣ", Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1978).

του Διον. Καράγιωργα

Τό άρθρο αυτό συνοψίζει τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς ἐρευνας πού ἐγινε γιά νά ἐκτιμηθεῖ ὁ βαθμός τῆς φορολογικῆς ἐκμετάλλευσης στήν Ἑλλάδα. Χωρίζεται σέ τέσσερες παραγράφους. Στή πρώτη δίνεται ἡ ἐννοια τῆς φορολογικῆς ἐκμετάλλευσης καί παρουσιάζεται ἐντελῶς συνοπτικά ὁ ρόλος τῆς φορολογίας σάν μηχανισμού ἀπόσπασης οἰκονομικοῦ πλεονάσματος στούς διάφορους τρόπους παραγωγῆς. Στή δεύτερη περιγράφεται ἡ μέθοδος πού χρησιμοποιήθηκε γιά τή μέτρηση τοῦ βαθμοῦ τῆς φορολογικῆς ἐκμετάλλευσης στήν Ἑλλάδα. Στή τρίτη παράγραφο δίνονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρευνας. Τέλος, ἀξιολογοῦνται τὰ ἀποτελέσματα αὐτά καί συνάγονται συμπεράσματα.

1. Ἡ φορολογία σάν μηχανισμός ἀπόσπασης οἰκονομικοῦ πλεονάσματος

Μέ τόν ὄρο φορολογική ἐκμετάλλευση προσδιορίζουμε τὸ οἰκονομικό πλεόνασμα πού ἀποσπᾶ τὸ κράτος μέ τόν φορολογικό μηχανισμό γιά νά καλύψει δαπάνες πού στό μεγαλύτερο μέρος τους ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης. Στήν ἔκταση πού οἱ φόροι βαρύνουν τελικά τήν ἐργατική τάξη καί ἄλλα ἐκμεταλλεύσιμα μικροαστικά στρώματα (μικροαγρότες, μικροβιοτέχνες κ.ά.), τὸ κράτος ἀπορροφᾷ πλεόνασμα πέρα ἀπό τήν ὑπεραξία πού ἀποσπᾶ τὸ κεφάλαιο, καί ἡ φορολογία συνεπάγεται πρόσθετη ἐκμετάλλευση αὐτῆς τῆς τάξης καί αὐτῶν τῶν στρωμάτων. Στήν ἔκταση πού οἱ φόροι πληρώνονται τελικά ἀπό τίς διάφορες μερίδες τοῦ κεφαλαίου τὸ κράτος ἀπορροφᾷ πλεόνασμα πού ἔχει ἤδη ἀποσπασθεῖ ἀπό τὸ κεφάλαιο μέ τήν ἐκμετάλλευση τῆς ἐργατικῆς δύναμης τῶν ἐργατῶν καί ἄλλων μικροαστικῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ. Πάντως, καί στή μιά καί στήν ἄλλη περίπτωση ἡ φορολογία εἶναι ἕνας μηχανισμός τοῦ κράτους πού ἀποσπᾶ οἰκονομικό πλεόνασμα τὸ ὁποῖο δημιουργεῖ ἡ ἐργατική δύναμη.

Ὁ μαρξιστής κοινωνιολόγος R. Goldscheid διαπιστώνει ὅτι ἡ φορολογία εἶναι ἡ παλαιότερη μορφή ἐκμετάλλευσης μετά τήν ἀνοικτή δουλεία. Ὅπως χαρακτηριστικά λέει «ἡ ἐξωτερική προστασία, ἡ διατήρηση τῆς ἐξουσίας καί ὁ πλουτισμός ὀρισμένων τάξεων σέ βάρος ἄλλων ὑπῆρξαν πάντα ὁ σκοπός τῆς φορολογίας». Καί ὁ Μάρξ ἔγραφε πρὶν ἕνα αἰῶνα ὅτι οἱ ἀγῶνες κατά τῆς φορολογίας εἶναι ἡ παλαιότερη μορφή ταξικῶν ἀγῶνων. Στούς «δοσιματικούς» τρόπους παραγωγῆς πού προηγήθηκαν τῶν καπιταλιστικῶν κοινωνικῶν σχηματισμῶν ἡ ἀναγκαστική εἰσπραξη δοσιμάτων μέ διάφορες μορφές εἶναι ὁ βασικός τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἡ κυρίαρχη τάξη, πού σ' αὐτοὺς τοὺς τρόπους παραγωγῆς ταυτίζεται σχεδόν ἀπόλυτα μέ

τὸ κράτος (ταξή-κράτος) ἀποσπᾶ πλεόνασμα ἀπό τοὺς ἀμεσοὺς παραγωγούς².

Στή φάση τῆς ἀρχικῆς συσσώρευσης τοῦ καπιταλιστικοῦ τρόπου παραγωγῆς τὸ κράτος βοηθάει τὴν νεογέννητη ἀστική τάξη γιά νά σχηματίσει τὸ πρῶτο βιομηχανικό καί χρηματιστηριακό κεφάλαιο μέ κρατικές παραγγελίες πολεμικοῦ ὕλικου, μέ παραχώρηση προνομίων γιά ἀποικιακές ἐπιχειρήσεις, μέ στρατιωτική προστασία, μέ δάνεια καί πλῆθος ἄλλες ἐνισχύσεις σέ βάρος τῶν ἄλλων κοινωνικῶν τάξεων στίς ὁποῖες ἐπιβάλλει βαριά φορολογία. Ἐξάλλου στή φάση αὐτή γιά νά συγκεντρωθεῖ στὰ βιομηχανικά κέντρα, στὰ μεταλλεία καί τίς φυτεῖες ἐργατικό προλεταριάτο ἐκτός ἀπό ἄλλα μέτρα (ἐξώση ἀγροτῶν μέ τὴ μέθοδο τῆς περιφραξῆς, ἀναγκαστική ἐργασία, αὐξηση τοῦ ἐργασίμου χρόνου) τὸ κράτος, στόν πληθυσμὸ πού ζεῖ σέ ἀγροτικές περιοχές ἐπιβάλλει κεφαλικὸ φόρο, καί τόν ἐξαναγκάζει ἔτσι νά συγκεντρῶνεται καί νά ἐργάζεται στὰ μεταλλεία καί τίς φυτεῖες γιά νά συμπληρώνει τὸ ἐλάχιστο γιά τὴ συντήρησή του.³

Στήν ἐπόμενη φάση, τοῦ ἀνταγωνιστικοῦ καπιταλισμοῦ, τὸ κράτος περιορίζει στό ἐλάχιστο τὴν ἐπέμβαση του στήν οἰκονομία μιά καί ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀρκετά ἰσχυρή πλέον ὥστε νά μὴ χρειάζεται τὴ βοήθειά του γιά τὴν ἐκμετάλλευση τῆς ἐργατικῆς δύναμης. Τὸ κράτος φροντίζει μόνο γιά τὴν κατοχύρωση καί προστασία τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, τῆς «ἐλεύθερης» συναλλαγῆς καί τῶν ἄλλων «ἐλεύθερων θεσμῶν» πού ἀποτελοῦν βασικές προϋποθέσεις ἐκμετάλλευσης τῆς ἐργατικῆς δύναμης ἀπὸ τὴν ἰσχυροποιημένη ἀστική τάξη. Γιά τὴν ἐφαρμογή καί προστασία τῶν βασικῶν αὐτῶν θεσμῶν καί γιά τὴν ἀμυνα, λειτουργοῦν κρατικοὶ μηχανισμοί (διοικητικὸς μηχανισμὸς, σώματα ἀσφαλείας, στρατός κλπ.) πού ἀπαιτοῦν τὴν ἀνάληψη οἰκονομικοῦ πλεονάσματος. Τὸ πλεόνασμα αὐτὸ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ κράτος μέ τὴ φορολογία. Ἐπειδὴ τὸ νομιναλιστικὸ πλαίσιο τῆς ἀστικῆς κοινωνίας διαμορφώνει τὴν ἀντίληψη ὅτι ὅλοι οἱ πολῖτες ὀφελοῦνται «ἐξ ἴσου» ἀπὸ

1. Rudolf Goldscheid, "Wesen und aufgabe der finanzwissenschaft von standpunkte der soziologie" στό Handwörterbuch der finanzwissenschaft, Tübingen, vol. 1, 1926, ἀγγλική μετάφραση στήν ἔκδοση R. Musgrave and Alan Peacock "Classics in the Theory of Public Finance", Mac Millan Co Ltd, London, 1958.

2. Samir Amin, "Le developpement inegal", (μετάφρ. στὰ ἑλληνικά «Ἡ ἄνιση ἀνάπτυξη» ἔκδοση Καστανιώτη σελ. 11-14).

3. Hobsbawm, "Industry and Empire", S. Sombart "Der Moderne Kapitalismus", J. O'Connor "The Fiscal Crisis of the State" σελ. 203-205 (μετάφρ. ἑλλην. μέ τίτλο Οἰκονομική κρίση τοῦ Κράτους, ἐκδ. Παπαζήση, μετφρ. Δόξα Σιβροπούλου).

τις υπηρεσίες του κράτους, η νομοθεσία προβλέπει ότι όλοι οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στο κόστος των κρατικών δαπανών πληρώνοντας φόρο ανάλογα με τη φοροδοτική τους ικανότητα. Θεωρίζονται, όμως, φόροι που ενώ φαίνεται ότι πληρώνονται από τους εμπόρους και βιομηχάνους (έμμεσοι φόροι στις πωλήσεις, φόρος άνωώνυμων εταιριών) στη πραγματικότητα μετακυλιούνται στην εργατική τάξη και άλλα στρώματα του πληθυσμού με μικρό εισόδημα και μ' αυτό το τρόπο συγκαλύπτεται η φορολογική έκμεταλλευση αυτών των τάξεων και στρωμάτων.

Στη φάση του μονοπωλιακού καπιταλισμού η επέμβαση του κράτους στην οικονομική δομή γίνεται και πάλι έντονη. Στις περισσότερες κεφαλαιοκρατικές οικονομίες οι κρατικές δαπάνες, ως ποσοστό του εθνικού προϊόντος, από 5 έως 7% το 1971, φτάνουν το 30-40% σήμερα. Η κρατική επιχειρηματική δραστηριότητα επεκτείνεται. Μεγαλώνει ο κατάλογος των νομοθετικών ρυθμίσεων της οικονομίας και σε πολλές χώρες το κράτος αναλαμβάνει τον ένδεικτικό οικονομικό σχεδιασμό. Η συνεχώς και μεγαλύτερη αυτή επέμβαση του κράτους στην οικονομία υπαγορεύεται από τα άδιεξόδα και τις κρίσεις που συνεπάγεται η βασική αντίφαση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Στη φάση αυτή μεγαλώνουν κυρίως τα άδιεξόδα για επένδυση του συνεχώς αυξανόμενου κεφαλαίου που συσσωρεύουν τα μονοπώλια με την απόσπαση και ιδιοποίηση υπεραξίας από την εργατική τάξη και άλλα μικροαστικά στρώματα του πληθυσμού. Συνέπεια αυτών των άδιεξόδων είναι η μόνιμη τάση για οικονομική στασιμότητα και ανεργία που απειλεί τη συνοχή του συστήματος. Ο βασικότερος λόγος αυτών των άδιεξόδων είναι η ολοένα μεγαλύτερη συγκέντρωση και συσσώρευση κεφαλαίου σε λίγα χέρια απ' τη μιά μεριά και οι συνεχείς και άλλεπάλληλες τεχνολογικές καινοτομίες απ' την άλλη που έχουν σαν συνέπεια, το μεγαλύτερο καταμερισμό της εργασίας, τη μεγαλύτερη εξειδίκευση. Η παραγωγή γίνεται περίπλοκη, αυξάνει η αλληλεξάρτηση και επομένως ο κοινωνικός χαρακτήρας της. Η κερδοφόρα αξιοποίηση του σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου από τους κεφαλαιοκράτες, με την οποία πετυχαίνουν επέκταση της παραγωγής και παραπέρα συσσώρευση κεφαλαίου, εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τον άνετο και φτηνό εφοδιασμό τους με όρισμένα βασικά μέσα παραγωγής, απαραίτητα σχεδόν για όλους τους κλάδους: δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια, κ.ά. εφοδιασμός με ολοένα περισσότερες και φτηνές τηλεπικοινωνίες, μαζική εκπαίδευση (σε τεχνικές σχολές και πανεπιστήμια) για τον εφοδιασμό τους με ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, εφοδιασμός με ολοένα μεγαλύτερες ποσότητες ηλεκτρισμού και άλλων μορφών ενέργειας, περισσότερα και τελειότερα κέντρα τεχνολογικών έρευνών κ.ά. Τέτοιου είδους δραστηριότητες δεν αναλαμβάνουν οι κεφαλαιοκράτες-επιχειρηματίες, γιατί είτε δεν τους δίνουν καθόλου κέρδος ή το κέρδος, που βγάζουν από αυτές είναι πολύ μικρό. Αυτές οι δραστηριότητες απαιτούν τεράστια κεφάλαια και περικλείουν μεγάλους κινδύνους. Αλλά χωρίς αυτές τις δραστηριότητες οι κεφαλαιοκράτες δεν μπορούν να παράγουν τα εμπορεύματα που θα τους δώσουν κέρδος, άρα δεν μπορούν να αξιοποιήσουν το σταθερό και

μεταβλητό τους κεφάλαιο για να άποσπάσουν υπεραξία και να συνεχίσουν τη συσσώρευση.

Αλλά είναι και ένας άλλος λόγος που δυσκολεύει τη συνέχιση της συσσώρευσης. Η εργατική τάξη, αρκετά ισχυροποιημένη, κυρίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πιέζει για μείωση των ωρών εργασίας και αύξηση του πραγματικού εργατικού μισθού, συμπιέζοντας έτσι το ποσοστό κέρδους του κεφαλαίου.

Κάτω λοιπόν από αυτές τις συνθήκες το κράτος αναλαμβάνει τη διενέργεια συνεχώς και μεγαλύτερου όγκου δαπανών, ιδρύει ή εθνικοποιεί μονάδες σε βασικούς κλάδους παραγωγής και παίρνει πλήθος άλλα μέτρα που βασικός τους σκοπός είναι να εξασφαλίσουν στα μονοπώλια τα περιθώρια κέρδους που απαιτούν για να συνεχίσουν την επένδυση κεφαλαίου από την οποία βασικά εξαρτάται η διατήρηση ενός ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, ή πλήρης απασχόληση και, σε τελική ανάλυση, η συνοχή του συστήματος. Συγκεκριμένα, οι βασικοί τρόποι με τους οποίους το κράτος βοηθάει τα μονοπώλια στην επέκταση των επενδύσεων και της παραγωγής είναι οι εξής:

α) Ο σχηματισμός από το κράτος συνεχώς και μεγαλύτερου όγκου σταθερού κεφαλαίου που είναι συμπληρωματικό του σταθερού κεφαλαίου των μονοπωλίων. Το κράτος δαπανά σημαντικά ποσά για έργα υποδομής (δρόμους, λιμάνια, διαμορφώσεις χώρων κ.ά.) εκπαίδευση, τεχνολογικές έρευνες κ.λ.π. Το κράτος, με το φορολογικό του μηχανισμό απορροφά το πλεόνασμα που χρειάζεται για το σχηματισμό του σταθερού αυτού κεφαλαίου από το κοινωνικό σύνολο και μ' αυτό το τρόπο κοινωνικοποιεί το κόστος του κεφαλαίου που σχηματίζεται. Από την άλλη όμως μεριά αυτό το κεφάλαιο αυξάνει την παραγωγικότητα της εργατικής δύναμης και, επομένως, τον όγκο του οικονομικού πλεονάσματος το οποίο, όμως, ιδιοποιούνται τα μονοπώλια με μορφή αυξημένων κερδών. Δεδομένου ότι τα μονοπώλια ιδιοποιούνται το πλεόνασμα που δημιουργεί το παραπάνω κεφάλαιο, το κράτος, για να συνεχίσει το σχηματισμό σταθερού κεφαλαίου και μάλιστα με αυξανόμενο ρυθμό, είναι υποχρεωμένο να απορροφά με το φορολογικό μηχανισμό συνεχώς μεγαλύτερο πλεόνασμα από το κοινωνικό σύνολο.

β) Ο σχηματισμός από το κράτος μεταβλητού κεφαλαίου που είναι συμπληρωματικό του μεταβλητού κεφαλαίου των μονοπωλίων. Το κράτος δαπανά σημαντικά ποσά για κοινωνική ασφάλιση, δημόσια υγεία, παιδικούς σταθμούς και άλλα, που μειώνουν το κόστος αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης και αυξάνουν την παραγωγικότητά της με αποτέλεσμα την αύξηση του κοινωνικού πλεονάσματος, που ιδιοποιούνται τα μονοπώλια με μορφή αυξημένων κερδών. Και εδώ το κόστος των δαπανών αυτών κοινωνικοποιείται με το φορολογικό μηχανισμό που απορροφά πλεόνασμα από το κοινωνικό σύνολο για το σχηματισμό αυτού του κεφαλαίου.

γ) Η ίδρυση ή εθνικοποίηση από το κράτος μονάδων σε βασικούς τομείς της παραγωγής που δεν θεωρούνται αποδοτικοί από τους κεφαλαιοκράτες (ηλεκτρισμός, τηλεπικοινωνίες, συγκοινωνίες κ.ά.) και η διάθεση σε

4. Η χρηματοδότηση των κρατικών αυτών δαπανών με δάνεια άπλως αναβάλλει την επιβολή αυξημένης φορολογίας για την εξόφλησή τους.

χαμηλές τιμές μεγάλου μέρους των προϊόντων αυτών των μονάδων στις μονοπωλιακές επιχειρήσεις. Συνήθως το μέρος του κόστους που δεν καλύπτεται από τις χαμηλές τιμές (έλλειμμα) κοινωνικοποιείται και εδώ ή με την επιβολή φόρου ή με τη διάθεση του προϊόντος σε υψηλότερη τιμή σε άλλες κατηγορίες καταναλωτών (νοικοκυριά) που και αυτό είναι μία μορφή φορολογίας.

δ) Η θέσπιση διαφόρων μορφών κρατικών παραχωρήσεων στα μονοπώλια, όπως επιδοτήσεις, χαμηλότοκα δάνεια, μεταβιβάσεις κεφαλαίου κ.ά. Το βάρος από αυτές τις παραχωρήσεις κοινωνικοποιείται. Το κράτος με το φορολογικό του μηχανισμό αποσπᾶ πλεόνασμα από κοινωνικό σύνολο και το μεταβιβάζει άπευθείας στα μονοπώλια.

Στή φάση, λοιπόν, του μονοπωλιακού καπιταλισμού, η φορολογία, πέρα από το παραδοσιακό της ρόλο (κάλυψη δαπανών λειτουργίας των καταπιεστικών μηχανισμών του κράτους), αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία σαν μηχανισμός απόσπασης οικονομικού πλεονάσματος για το σχηματισμό σταθερού και μεταβλητού κεφαλαίου που αυξάνει τα κέρδη τα οποία ιδιοποιείται το μονοπωλιακό κεφάλαιο, ή για άπευθείας μεταβίβαση του πλεονάσματος αυτού στις μονοπωλιακές επιχειρήσεις.

Αυτό το χαρακτήρα έχει πάρει σήμερα η φορολογία όχι μόνο στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες με σκοπό την αντιμετώπιση των αδιεξόδων στην επένδυση του μονοπωλιακού κεφαλαίου και την άποτροπή της οικονομικής στασιμότητας. Για κάπως διαφορετικούς λόγους η φορολογία παίζει τον ίδιο ρόλο που αναφέραμε και στις υπανάπτυκτες χώρες. Η γρήγορη ανάπτυξη των χωρών αυτών, που μεταπολεμικά έχει γίνει επιτακτικό αίτημα των λαών τους, είναι εξαρτημένη από τα μεγάλα διεθνή μονοπωλιακά συγκροτήματα που έχουν μονοπωλήσει τη σύγχρονη τεχνολογία και το κεφάλαιο. Για να μπάσουν στις υπανάπτυκτες χώρες κεφάλαιο και τεχνολογία τα διεθνή μονοπώλια υπαγορεύουν όρους που να τους εγγυώνται μεγάλα περιθώρια κέρδους και να τους εξασφαλίζουν την απόσπαση και εξαγωγή όσο το δυνατόν περισσότερου πλεονάσματος.

Τά κράτη των υπανάπτυκτων χωρών, προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα ρυθμό ανάπτυξης και να διατηρήσουν έτσι στη χώρα τους κάποια οικονομική και πολιτική ισορροπία, χρησιμοποιούν το δημοσιονομικό μηχανισμό τους και άλλα μέτρα πολιτικής για να εγγυηθούν τα ποσοστά κέρδους που απαιτούν τα διεθνή μονοπώλια για το κεφάλαιο και την τεχνολογία που προσφέρουν. Στη κατηγορία των χωρών που η ανάπτυξη τους είναι εξαρτημένη από τη τεχνολογία και το κεφάλαιο των διεθνών μονοπωλιακών επιχειρήσεων ανήκει και η Ελλάδα. Μεταπολεμικά το κράτος στην Ελλάδα χρησιμοποίησε σε υπερβολικά μεγάλη έκταση το φορολογικό μηχανισμό, τις κρατικές δαπάνες και άλλα μέτρα πολιτικής για να εξασφαλίσει στο ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο τα ποσοστά κέρδους που απαιτεί για να εισάγει τεχνολογία και να επενδύσει κεφάλαια στη χώρα. Ανέλαβε σε μεγάλη έκταση το σχηματισμό σταθερού κεφαλαίου (έργα ύποδομης, εκπαίδευση, διαμόρφωση χώρων κ.λ.π.) και την κάλυψη μέρους του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης. Συγκεκριμένα την τελευταία εικοσιπενταετία, για την

όποια υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οι κρατικές δαπάνες αυξήθηκαν σημαντικά. Από 25% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος που ήταν το 1948 ανέβηκαν στο 35% το 1975. Ειδικότερα οι κρατικές επενδύσεις για τις οποίες και μόνο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σε σταθερές τιμές εξαπλασιάστηκαν μέσα στην ίδια περίοδο.⁵

Το κόστος των δαπανών αυτών κοινωνικοποιείται με την επιβολή συνεχώς και μεγαλύτερης φορολογίας. Τα φορολογικά έσοδα από 15% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος που ήταν το 1950 ανεβαίνουν στο 31% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος το 1976. Εξάλλου το κράτος θεσπίζει γενναϊόδωρες παραχωρήσεις στο μονοπωλιακό κεφάλαιο (επιδότηση ηλεκτρικού ρεύματος, επιδότηση επιτοκίων, επιχορήγηση επενδύσεων, φορολογικά κίνητρα κ.ά.) και αποσπᾶ το πλεόνασμα για αυτές τις παραχωρήσεις με το φορολογικό μηχανισμό από τις άλλες κοινωνικές τάξεις και στρώματα.

Επίσης παίρνει πλήθος άλλα μέτρα πολιτικής που εξυπηρετούν τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, όπως η παροχή αποκλειστικών προνομίων εκμετάλλεισης, προσαρμογές του εργατικού μισθού σε όρια κάτω από την αύξηση της παραγωγικότητας κ.ά.

Υστερα από τις εισαγωγικές αυτές σημειώσεις, ερχόμαστε τώρα στο βασικό ζήτημα που ενδιαφέρει αυτό το άρθρο και που μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: Πόσο επιβαρύνονται οι διάφορες κοινωνικές τάξεις και στρώματα από το συνολικό πλεόνασμα που αποσπᾶ το κράτος με τη φορολογία; ή αλλιώς ποιά είναι η κατανομή του συνολικού φορολογικού βάρους στις διάφορες κοινωνικές τάξεις και στρώματα; Για να δοθεί απάντηση σ' αυτό το ερώτημα χρειάζεται να γίνουν εμπειρικές έρευνες βασισμένες στα στατιστικά δεδομένα συγκεκριμένων κοινωνικών σχηματισμών. Τέτοιες έρευνητικές προσπάθειες έχουν γίνει μέχρι τώρα σε αρκετές χώρες, στις ΗΠΑ, την Αγγλία, την Γερμανία κ.ά.⁶ Στην Ελλάδα η πρώτη προσπάθεια εκτίμησης της κατανομής του φορολογικού βάρους κατά εισοδηματική τάξη έγινε το 1971 με βάση τα στατιστικά στοιχεία του 1964, τα μόνα διαθέσιμα στη περίοδο εκείνη.⁷ Η δεύτερη προσπάθεια έγινε πρόσφατα με βάση τα μόνα διαθέσιμα στοιχεία του 1974.⁸ Η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της τελευταίας αυτής έρευνας παρουσιάζονται στις επόμενες παραγράφους.

2. Μεθοδολογικά Προβλήματα

Για να εκτιμηθεί το φορολογικό βάρος που πέφτει στις διάφορες κοινωνικές τάξεις και στρώματα έπρεπε να λυθούν πολλά μεθοδολογικά προβλήματα. Παρακάτω

5. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται κάποια στασιμότητα στις κρατικές επενδύσεις.

6. Βλέπε Μελέτες: Krzyzaniak, M. and Musgrave R. "The Shifting of the Corporation Income Tax", The Johns Hopkins Press, 1963. Musgrave R. and others "Distribution of Tax Payments by Income Groups: A Case Study for 1948, National Tax Journal, Vol. IV, 1951. Nicholson, J.L. "Redistribution of Income in the United Kingdom in 1959, 1957 and 1953"; Income and Wealth Series, X, 1964. Roskamp, K. "The Distribution of the Tax Burden in a Rapidly Growing Economy, West Germany 1950" National Tax Journal, March 1963 Tax Foundation: "Tax Burdens and Benefits of Government Expenditures by Income Class, 1961 and 1965" Research Publication No. 9, 1967.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ι

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΑ ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΕΤΟΣ 1974 Κλιμάκια Ετήσιου Οικογενειακού Εισοδήματος σε χιλ. δραχ.

	Κάτω από 22.9	23- 63.9	64- 93.9	94- 139.9	140- 209.9	210- 314.9	315- 499.9	500 & άνω	Σύνολο
1. Εισόδημα σε δισ. δραχ.	3,82	33,93	41,42	76,19	93,25	98,21	80,06	69,14	496,00
2. Ποσοστά Εισοδήματος	0,77	6,84	8,35	15,36	18,80	19,80	16,14	13,94	100
3. Ποσοστά Νοικοκυριών	8,20	22,70	15,20	18,80	15,50	11,00	6,00	2,60	100

αναφέρουμε συνοπτικά τα σοβαρότερα από αυτά:

α. *Η διανομή του εισοδήματος.* Ένας τρόπος για να φανεί ο βαθμός της φορολογικής εκμετάλλευσης είναι να υπολογιστεί το απόλυτο ποσό του φορολογικού βάρους που πέφτει τελικά στη κάθε εισοδηματική τάξη και στρώμα και στη συνέχεια το βάρος αυτό να εκφραστεί ως ποσοστό του εισοδήματος που παίρνει η τάξη αυτή και στρώμα. Για να γίνει μιά τέτοια εκτίμηση απαραίτητη στατιστική πληροφορία είναι η διανομή του εισοδήματος στις διάφορες κοινωνικές τάξεις και στρώματα. Τέτοιες όμως στατιστικές κατανομές δεν δίνουν οι επίσημες στατιστικές υπηρεσίες, αλλά και όσες δίνουν αυτές τις πληροφορίες δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται στη ταξική διάρθρωση των συγκεκριμένων κοινωνικών σχηματισμών. Μιά πλησιέστερη εναλλακτική λύση θα ήταν να χρησιμοποιηθούν στατιστικές κατανομές του εισοδήματος κατά εισοδηματικά κλιμάκια (δχι κατά κοινωνικές τάξεις) και να υποτεθεί ότι κατά τεκμήριο στα κατώτερα εισοδηματικά κλιμάκια ανήκουν οι εργάτες και οι μικροαγρότες, στα μεσαία εισοδηματικά κλιμάκια οι αυτοαπασχολούμενοι βιοτέχνες, έμποροι και ελεύθεροι επαγγελματίες, και, στα υψηλά εισοδηματικά κλιμάκια οι μερίδες του μεσαίου και μεγάλου κεφαλαίου και πολλοί τευνοκοά-

τες. Τέτοια στατιστικά στοιχεία είναι διαθέσιμα σε πολλές χώρες.

Δυστυχώς στην Ελλάδα οι επίσημες στατιστικές δεν δίνουν ούτε τα στοιχεία αυτά. Την έλλειψη της βασικής αυτής πληροφορίας προσπαθήσαμε, στην έρευνα αυτή, να υπερνικήσουμε με έμμεσους υπολογισμούς. Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που δίνει η Έρευνα των Οικογενειακών Προϋπολογισμών του 1974 για την κατανομή της κατανάλωσης κατά κλιμάκια οικογενειακής δαπάνης, υπολογίσαμε την αντίστοιχη κατανομή του εισοδήματος χρησιμοποιώντας μιά συνάρτηση κατανάλωσης που εκτιμήσαμε ειδικά για αυτό το σκοπό.⁹ Από τον έμμεσο αυτό υπολογισμό

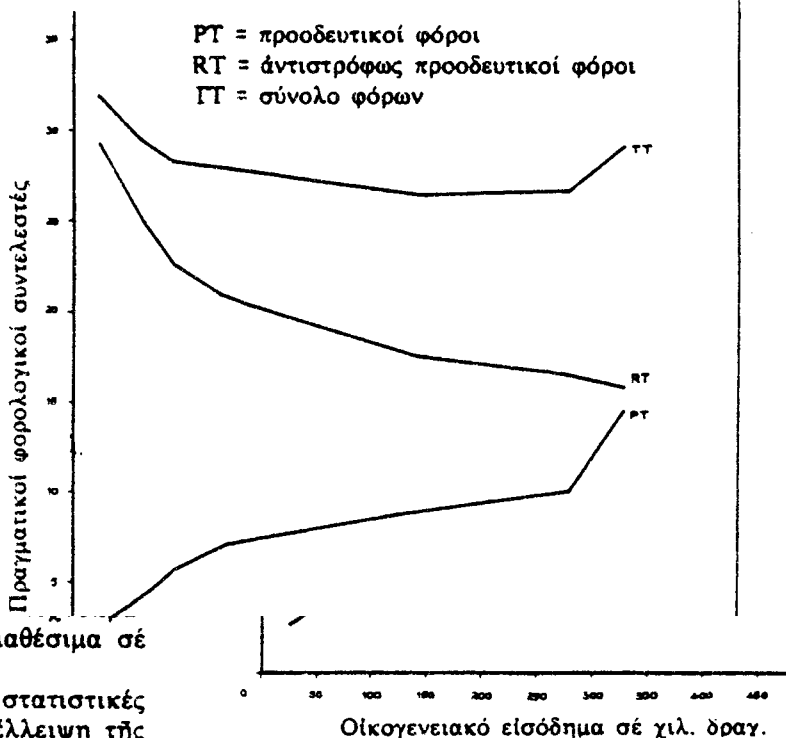
7. D. Karayiorgas: "The Distribution of Tax Burden by Income Groups in Greece" The Economic Journal, June 1973.

8. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα της έρευνας εκφράζουν και τη σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα δεδομένου ότι η σύνθεση των φόρων, ή διάρθρωση της καταναλωτικής δαπάνης και η διανομή του εισοδήματος, στοιχεία πάνω στα οποία βασίζονται τα αποτελέσματα της έρευνας δεν έχουν αλλάξει μέσα στα τρία χρόνια που πέρασαν.

9. Η μορφή της συνάρτησης κατανάλωσης που επιλέξαμε είναι λογαριθμική. Η εκτίμησή της έγινε με βάση τις χρονολογικές σειρές (1960-1974) κατανάλωσης και διαθέσιμου εισοδήματος που δημοσιεύουν οι

Σχ. 1

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 1974

προκύψανε τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στον πίνακα 1 και στο Σχ. 2.

Από τα στοιχεία του πίνακα και τις καμπύλες κατανομής του σχ. 2 προκύπτει ότι η διανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα είναι υπερβολικά ανισομερής. Το 46% του πληθυσμού που βρίσκεται στα τρία κατώτερα κλιμάκια με εισόδημα κάτω από 94 χιλ.

Εθνικοί Λογαριασμοί. Από την εκτίμηση προκύψανε τα εξής αποτελέσματα:

$$\log C = 0,619 + 0,866 \log Y$$

$$(0,1109) (0,217) \quad r=0,9937$$

δου C = κατανάλωση και Y = διαθέσιμο εισόδημα.

Έχοντας γνωστή την οικογενειακή δαπάνη για κατανάλωση κλιμακίου, βρήκαμε το αντίστοιχο εισόδημα λύνοντας την συνάρτηση ως προς Y.

10. Βλ. εισοδηματικές ανισότητες σε άλλες χώρες στην έκδοση OECD: Income Distribution in OECD Countries, July 1976

11. Με τα σημερινά δεδομένα στα κάτω από 94 χιλ. δραχ. εισοδήματα του 1974 αντιστοιχούν τα εισοδήματα κάτω των 120 χιλ. δ

παίρνει τό 16% μόγο από τό συνολικό χρηματικό εισόδημα. Τό επόμενο 46% του πληθυσμού πού βρίσκεται στα εισοδηματικά κλιμάκια 94-314 χιλ. δρχ.¹² παίρνει τό 54% από τό συνολικό εισόδημα. Καί ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού πού μόλις φτάνει τά 8,0% καί πού βρίσκεται στα άνωτερα κλιμάκια, μέ εισόδημα πάνω από 315 χιλ. δρχ.¹³, νέμεται τό 30% του συνολικού εισοδήματος.

β. *Η μετακύλιση των φόρων.* Η εκτίμηση του βαθμού της φορολογικής εκμετάλλευσης, όπως την όρισαμε παραπάνω, θά μπορούσε νά γίνει σχετικά εύκολα άν οι φορολογούμενοι έφεραν τελικά φορολογικό βάρος ίσο μέ εκείνο πού ό νόμος τους υποχρεώνει νά πληρώνουν στό κράτος. Κάτω από όρισμένες συνθήκες τούτο συμβαίνει μέ μερικούς φόρους όπως ό φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ό φόρος κληρονομιών καί ό φόρος περιουσίας. Στις εκτιμήσεις πού κάνουμε εδώ υποθέτουμε ότι οι φόροι αυτοί βαρύνουν τά πρόσωπα πού τους πληρώνουν καί δέν μετακυλιούνται σε άλλες κατηγορίες φορολογουμένων. Για πολλούς όμως άλλους φόρους, όπως είναι ό φόρος κύκλου εργασιών, οι ειδικόί φόροι στα προϊόντα (καπνός, ζάχαρη, οίνοπνευματώδη, βενζίνη κ.ά.) οι δασμοί καί όλοι οι άλλοι έμμεσοί φόροι, οι εισφορές στις κοινωνικές ασφάλισεις, ό φόρος 'Ανωνύμων 'Εταιρειών κ.λπ., οι έμποροι καί βιομήχανοι δέν φέρνουν τελικά φορολογικό βάρος ίσο μέ εκείνο πού ό Νόμος τους υποχρεώνει νά πληρώνουν στό κράτος. Η δύναμη πού έχουν στη σφαίρα της παραγωγής καί των άνταλλαγών τους επιτρέπει νά μετακυλιουν μέρος ή τό συνολικό ποσό των παραπάνω φόρων στις οικονομικά λιγότερο ισχυρές τάξεις καί στρώματα άναπροσαρμόζοντας τους όρους μέ τους όποιους συναλλάσσονται μ' αυτές. Ο συνηθισμένος τρόπος μετακύλισης των παραπάνω φόρων στις εκμεταλλευόμενες τάξεις καί στρώματα είναι ή αύξηση, μέ όλόκληρο ή μέρος του φόρου, της τιμής των προϊόντων πού αγοράζουν οι τάξεις αυτές για τη συντήρησή καί άναπαραγωγή της εργατικής τους δύναμης. Τό μεθοδολογικό, λοιπόν, πρόβλημα εδώ είναι νά βρεθεί καί νά εφαρμοστεί μιά οικονομετρική μέθοδος πού νά άποδεικνύει αυτή τη μετακύλιση καί πρό πάντων νά μετράει τό βαθμό στον όποιο γίνεται.¹⁴ Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Ελλάδα, γιατί από τό σύνολο των φόρων πού εισπράττει τό κράτος, τό 75% είναι έμμεσοί φόροι καί εισφορές στη κοινωνική ασφάλιση. Στην έρευνα λοιπόν αυτή δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην άναζήτηση μεθόδου μέτρησης του βαθμού μετακύλισης των φόρων. Ύστερα από πολλές προσπάθειες έγινε κατορθωτή ή κατάστρωση μιάς Πολυμεταβλητής Συνάρτησης Τιμών μέ την όποια μπορούσαμε καί μετρήσαμε τό βαθμό μετακύλισης του φόρου κύκλου εργασιών, του χαρτοσήμου, των ειδικών φόρων στα προϊόντα, των δασμών καί των εισφορών στη κοινωνική ασφάλιση.¹⁵ Τό αποτέλεσμα από την εφαρμογή αυτής της μεθόδου είναι ότι τό 100% του ποσού

των φόρων πού αναφέραμε παραπάνω μετακυλιεται από τους έμπορους καί τους βιομηχάνους στην κατανάλωση καί, όπως θά δούμε παρακάτω, μέσω αυτής στις πλάτες των τάξεων καί στρωμάτων μέ χαμηλά εισοδήματα. Παρόμοια μέθοδος είχε εφαρμοστεί πριν δέκα χρόνια καί βρέθηκε ότι ό βαθμός μετακύλισης τότε έφτανε τό 87%¹⁶. Η άνοδος του στό 100% μέσα στη δεκαετία όφείλεται κατά πάσα πιθανότητα στην αύξηση της δύναμης των μονοπωλίων πού τους επιτρέπει νά μετακυλιουν τώρα όλόκληρο τό ποσό των φόρων στην κατανάλωση.

γ. Τα κριτήρια κατανομής του φορολογικού βάρους στα εισοδηματικά κλιμάκια: Στη προηγούμενη παράγραφο εκτιμήσαμε ότι οι έμμεσοί φόροι καί οι εισφορές στη κοινωνική ασφάλιση μετακυλιούνται κατά 100% στη κατανάλωση. Εξάλλου υποθέσαμε ότι ό φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων καί οι φόροι περιουσίας δέν μετακυλιούνται αλλά βαρύνουν τά πρόσωπα πού τους πληρώνουν. Τό πρόβλημα τώρα είναι πώς θά κατανειμούμε τους φόρους πού βαρύνουν τη κατανάλωση καί τους φόρους πού βαρύνουν τό εισόδημα ή τη

15. Η Πολυμεταβλητή Συνάρτηση Τιμών πού χρησιμοποιήσαμε για τη μέτρηση του βαθμού μετακύλισης είναι γραμμικής μορφής. Οι τιμές των παραμέτρων πού εκτιμήθηκαν μέ στοιχεία χρονολογικών σειρών έχουν ως εξής:

$$P_c = 31.049 + 1.00 \frac{T}{C \cdot p_c} + 0,1429 p_{cp} + 0,43890 P_w - 0,267087 \frac{Y_m}{L_m} + 0,00023656 \left[D_t^{pr} - Y_{p,t-1}^{GDP} \right]$$

$$R^2 = 0,995$$

$$DW = 1,625$$

όπου:

- P_c παριστάνει τό δείκτη τιμών μέ βάση τό 1970=100
- $\frac{T}{C \cdot p_c}$ παριστάνει τους έμμεσους φόρους κατανάλωσης καί τις εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση (T), σταθεροποιημένη μέ την ιδιωτική κατανάλωση (CP:)
- UP_p παριστάνει τό δείκτη αξίας εισαγωγών μέ βάση τό 1970=100
- P_w παριστάνει τό δείκτη μέσου ήμερομίσθιου των βιομηχανικών εργασιών
- $\frac{Y_m}{L_m}$ παριστάνει την παραγωγικότητα της εργασίας στη βιομηχανία (Y_m = βιομηχανική παραγωγή, L_m = βιομηχανική άπασχόληση)
- $D_t^{pr} - Y_{p,t-1}^{GDP}$ παριστάνει τό πληθωρικό κενό
- D_t^{CP} παριστάνει την άκαθάριστη έθνική δαπάνη σε τρέχουσες τιμές πλέον τις εισαγωγές καί μείον τους έμμεσους φόρους καί τό $Y_{p,t-1}^{GDP}$ παριστάνει τό άκαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές προηγούμενου έτους.

Ο συντελεστής + 1,00 της παραμέτρου $\frac{T}{C}$ δείχνει ότι οι έμμεσοί φόροι κατανάλωσης καί οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μετατοπίζονται στό σύνολό τους (100%) στις τιμές των προϊόντων για κατανάλωση.

12. Μέ τά σημερινά δεδομένα τά κλιμάκια αυτά είναι 120-420 χιλ. δρχ.

13. Μέ τά σημερινά δεδομένα στα πάνω από 315 χιλ. δρχ. εισοδήματα του 1974 άντιστοιχούν τά εισοδήματα πάνω από 420 χιλ. δρχ.

14. Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για νά βρεθεί μέθοδος εκτίμησης του βαθμού μετακύλισης των φόρων. Για τις σημαντικότερες βλέπε τά έργα πού αναφέρονται στη σημ. 6.

περιουσία στά διάφορα εισοδηματικά κλιμάκια. Για να λύσουμε αυτό τό πρόβλημα έπιλέξαμε καί εφαρμόσαμε διάφορα κριτήρια ή βάσεις κατανομής του βάρους από τούς διάφορους φόρους στά εισοδηματικά κλιμάκια. Τά κριτήρια αυτά παραθέτουμε στον πίνακα 2.

Συγκεκριμένα για τή κατανομή των διαφόρων φόρων στά εισοδηματικά κλιμάκια χρησιμοποιήθηκαν τά εξής κριτήρια: Για τή κατανομή του φόρου κύκλου εργασιών καί χαρτόσημου χρησιμοποιήθηκε ως κριτήριο ή κατανομή τής συνολικής καταναλωτικής δαπάνης κατά κλιμάκια (βλ. σειρά 1 του πίνακα 2). Τό ίδιο κριτήριο χρησιμοποιήθηκε για τή κατανομή των εισφορών στις κοινωνικές ασφαλίσσεις. Για τούς ειδικούς φόρους στά προϊόντα όπως ο φόρος στό καπνό, τή ζάχαρη, τά οίνοπνευματώδη, τή βενζίνη κ.ά. ως κριτήριο κατανομής χρησιμοποιήθηκε ή κατανομή στά κλιμάκια τής δαπάνης για τό καθένα από τά φορολογούμενα αυτά προϊόντα (βλ. σειρές 2-13 του πίνακα 2). Τά ίδια κριτήρια χρησιμοποιήθηκαν για τούς δασμούς στά προϊόντα που εισάγονται από τό έξωτερικό. Έξάλλου, για τήν κατανομή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων χρησιμοποιήθηκε ή κατανομή του εισοδήματος κατά κλιμάκια καί του φόρου Άνωτύμων Έταιρειών ή κατανομή των μερισμάτων. Τέλος, οί φόροι μεταβίβασης άκινήτων κατανεμήθηκαν μέ κριτήριο τή

δαπάνη για κατοικία. Μέ τό ίδιο κριτήριο μοιράστηκαν καί οί φόροι κληρονομίας.

3. Τά άποτελέσματα τής έρευνας

Μέ βάση τή μεθοδολογία που συνοπτικά περιγράψαμε στις προηγούμενες παραγράφους, έκτιμήθηκε ή κατανομή του φορολογικού βάρους κατά εισοδηματικά κλιμάκια. Τόσο τό συνολικό φορολογικό βάρος όσο καί εκείνο από τόν κάθε φόρο χωριστά που πέφτει στό κάθε εισοδηματικό κλιμάκιο ύπολογίστηκε ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που παίρνουν τά νοικοκυριά που ανήκουν σ' αυτό τό κλιμάκιο. Τά ποσοστά αυτά έχει επικρατήσει να λέγονται *πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές* σε αντίδιαστολή μέ τούς συντελεστές που όρίζονται από τή φορολογική νομοθεσία.

Τά άποτελέσματα των έκτιμήσεων παρουσιάζονται στον πίνακα 3. Από τήν έπισκόπηση του πίνακα μπορούμε να κάνουμε τίσ εξής βασικές διαπιστώσεις:

Τά νοικοκυριά που βρίσκονται στά τρία κατώτερα κλιμάκια μέ εισόδημα κάτω από 94 χιλ. δρχ. τό χρόνο¹⁷ επιβαρύνονται συνολικά από τούς κάθε λογής φόρους (άμεσους καί έμμεσους) μέ ποσοστό που φτάνει τό 28,5-32% του εισοδήματος που παίρνουν. Σ' αυτά τά εισο-

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 2

ΚΡΙΤΗΡΙΑ (Ή ΒΑΣΕΙΣ) ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ 1974

Κλιμάκια έμβασιον οικογενειακού εισοδήματος σε χιλ. ρβχ.

Κριτήρια Κατανομής	κάτω από 22 9	23 - 63.9	64 - 93.9	94 - 139.9	140 - 209.9	210 - 314.9	315 - 499.9	500 & πάνω	ΣΥΝΟΛΟ
1. Συνολική Δαπάνη Καταναλώσης	1.10	8.36	9.44	16.47	19.13	19.12	14.74	11.64	100
2. Καπνός	1.72	13.32	13.39	20.65	19.84	15.71	9.85	5.51	100
3. Ζάχαρη	3.02	15.33	13.42	17.78	17.85	14.10	10.94	5.56	100
4. Οίνοπνευματώδη ποτά	1.24	12.30	12.84	17.61	19.99	16.92	11.45	7.65	100
5. Διασκέδαση - Αναψυχή	0.13	2.67	4.53	11.97	16.12	20.79	21.88	21.81	100
6. Ύγρα καύσιμα (περιλαμβανομένης Κεντρικής θέρμανσης)	1.16	10.70	12.48	20.31	21.54	7.10	10.21	6.41	100
7. Άγορα αυτοκινήτων ΙΧ	-	0.40	0.79	1.47	3.15	15.45	28.53	40.21	100
8. Συντήρηση αυτοκινήτων ΙΧ	-	0.92	2.02	7.12	14.55	23.85	26.49	25.05	100
9. Βενζίνη για κίνηση αυτοκινήτων ΙΧ	-	1.18	2.11	8.11	16.50	27.83	26.01	18.26	100
10. Μετακινήσεις καί μεταφορές μέ ΔΧ	0.85	8.68	10.49	18.96	20.39	19.04	12.94	8.71	100
11. Ύγεια καί άτομικός ευπρεπισμός	0.73	6.37	8.64	16.15	19.54	20.94	15.62	11.01	100
12. Τρόφιμα (έκτός ζάχαρης)	1.69	11.54	11.68	19.27	20.02	17.48	11.67	6.65	100
13. Διάρκη αγαθά οικιακής χρήσης	0.49	5.42	7.26	13.92	18.70	20.60	17.31	16.30	100
14. Άγορά κατοικίας	0.66	5.15	8.00	16.33	17.72	20.40	14.96	15.78	100
15. Συνολικό Χρηματικό Εισόδημα	0.77	6.84	8.35	16.36	18.80	19.80	16.14	13.94	100
16. Μερισματα	0.19	1.79	2.07	4.24	6.90	11.59	19.72	53.50	100

Πηγή: Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974

Έθνική Στατιστική Υπηρεσία τής Ελλάδος.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΒΑΡΟΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ, ΕΤΟΣ 1974

Φ Ο Ρ Ο Ι	Κλιμάκιο ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος σέ χιλ. δρχ.								
	κάτω από 22.9	23.0- 64.9	65.0- 93.9	94.0- 139.9	140.0- 209.9	210.0- 314.9	315.0- 499.9	500 & πάνω	ΣΥΝΟΛΟ
I. ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	11.54	11.37	11.71	12.32	12.30	12.08	12.17	15.83	12.79
1. Φόρος Εισοδ. Φυσικών Προσώπων	1.10	1.60	2.34	3.10	3.40	3.60	3.80	8.12	4.06
2. Φόρος Ανωνύμων Εταιρειών									
3. Εισφορές στη Κοινωνική Ασφάλιση	10.18	8.76	8.10	7.67	7.28	6.77	6.54	5.97	7.12
II. ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	19.75	17.00	15.47	14.58	13.82	13.09	13.13	11.91	13.82
4. Γενικοί Έμμεσοι Φόροι (ΦΚΕ, Χαρτοσημ.)	8.13	7.00	6.47	6.13	5.82	5.41	5.22	4.77	5.69
5. Φόρος στά καπνά	3.04	2.67	2.19	1.84	1.44	1.06	0.83	0.54	1.36
6. Φόρος στή ζάχαρη	1.13	0.65	0.47	0.37	0.28	0.20	0.20	0.12	0.29
7. Φόρος στά οινόπνευματώδη ποτά	0.35	0.39	0.34	0.25	0.28	0.18	0.15	0.12	0.22
8. Φόρος πολυτελείας και διασκέδασης	0.04	0.09	0.13	0.19	0.21	0.25	0.33	0.38	0.24
9. Φόρος στά Μαζούτ και στή Νάφθη	0.73	0.73	0.69	0.63	0.56	0.46	0.38	0.31	0.52
10. Φόρος στή Βενζίνη	0.15	0.28	0.32	0.47	0.65	0.91	1.02	0.83	0.70
11. Τέλη μεταφοράς	0.05	0.11	0.21	0.32	0.42	0.70	1.05	1.06	0.61
12. Κρατικό μονοπώλιο στά σπέρτα, πετρέλαιο κά.	0.63	0.37	0.27	0.21	0.17	0.12	0.09	0.06	0.17
13. Δασμοί και φοροί στά εισαγόμενα τροφιμα	0.66	0.51	0.43	0.38	0.32	0.26	0.22	0.15	0.30
14. Δασμοί και φοροί στά εισαγόμενα μεταφορικά μέσα	0.11	0.11	0.10	0.10	0.11	0.19	0.43	0.52	0.23
15. Δασμοί και φοροί στά εισαγόμενα φάρμακα και είδη εύπρεπισμού	0.09	0.09	0.10	0.10	0.10	0.10	0.09	0.07	0.40
16. Δασμοί και φοροί στά εισαγόμενα διαρκή αγαθά οικονομικής χρήσης	0.26	0.32	0.35	0.37	0.40	0.41	0.43	0.47	0.09
17. Λοιποί δασμοί και φοροί	4.28	3.68	3.40	3.22	3.06	2.84	2.69	2.51	2.99
III. ΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0.60	0.87	0.96	1.00	1.10	1.14	1.18	1.29	1.10
18. Φόροι μεταβίβασης ακινήτων	0.53	0.66	0.72	0.75	0.83	0.85	0.89	0.97	0.83
19. Φόροι κληρονομίας και λοιποί φοροί περιουσίας	0.17	0.21	0.24	0.25	0.27	0.29	0.29	0.32	0.27
20. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΩΝ	31.89	29.24	28.14	27.90	27.22	26.31	26.48	29.03	27.71

Πηγή: Βλ. Μεθοδολογικές διευκρινήσεις στις σελίδες 13, 14 τού κειμένου.

δηματικά κλιμάκια ανήκει κατά τεκμήριο το μεγαλύτερο τμήμα της εργατικής τάξης και της αγροτιάς και το κατώτερο υπαλληλικό προσωπικό των επιχειρήσεων και του κράτους. Η σημαντική διαπίστωση εδώ είναι ότι το κράτος με το φορολογικό μηχανισμό του αποσπᾶ το 1/3 σχεδόν του εισοδήματος του εργατή του αγρότη και του μικρούπάλληλου. Αυτό αποτελεί και απόλυτα και σχετικά υπερβολικά υψηλή φορολογική εκμετάλλευση. Πρέπει μάλιστα ιδιαίτερα να τονιστεί ότι η εκμετάλλευση αυτή της εργατικής τάξης και της αγροτιάς είναι πρόσθετη. Το κράτος με τη φορολογία τους αφαιρεί εισόδημα πέρα από την υπεραξία που αποσπᾶ το εμπορικό και βιομηχανικό κεφάλαιο με την εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης.

Τά νοικοκυριά που βρίσκονται στα μεσαία κλιμάκια με εισόδημα 94-499 χιλ. δραχ.¹⁸ το χρόνο επιβαρύνονται συνολικά από τους κάθε λογής φόρους με ποσοστό που φτάνει το 26,5-27,5% του εισοδήματος που παίρνουν. Στα εισοδηματικά αυτά κλιμάκια ανήκει κατά τεκμήριο το μεγαλύτερο μέρος των αυτοαπασχολούμενων εμπόρων, βιοτεχνών και ελεύθερων επαγγελματιών (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί κ.ά.) και μεγάλο μέρος των υπαλλήλων των επιχειρήσεων και του κράτους. Η φορολογική εκμετάλλευση των μικρομεσαίων αυτών μεριδίων της αστικής τάξης είναι βέβαια μικρότερη συγκριτικά με εκείνη της εργατικής τάξης και της αγροτιάς όμως δεν πάει να είναι αρκετά υψηλή.

Τά νοικοκυριά, τέλος, που βρίσκονται στα υψηλά κλιμάκια με εισόδημα πάνω από 500 χιλ. δραχ. το χρόνο¹⁹ πληρώνουν φόρους που αντιστοιχούν στο 29% του εισοδήματος που νέμονται. Στα εισοδηματικά αυτά κλιμάκια ανήκουν κατά τεκμήριο οι μερίδες του μεσαίου και μεγάλου κεφαλαίου και το μεγαλύτερο μέρος των τεχνοκρατών. Ο φόρος που πληρώνουν οι μερίδες αυτές της κεφαλαιοκρατικής τάξης στο κράτος είναι μέρος της υπεραξίας που έχουν ήδη αποσπάσει με την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και άλλων μικροαστικών στρωμάτων του πληθυσμού. Ο φόρος, λοιπόν, που απορροφάει το κράτος από την κεφαλαιοκρατική τάξη δεν μπορεί να χαρακτηριστεί σαν φορολογική επιβάρυνση ή εκμετάλλευση αυτής της τάξης.

Οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι δεν εξετάζουν τη φορολογία σαν μηχανισμό εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης και άλλων μικροαστικών στρωμάτων του πληθυσμού. Ξεκινώντας από την αντίληψη ότι όλοι οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν στα «κοινά βάρη», έχουν διαμορφώσει όρισμένες θεωρίες περί φορολογικής δικαιοσύνης και ισότητας όπως είναι η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας. Για ν' αποφανθούν, λοιπόν, αν και κατά πόσο το φορολογικό σύστημα ανταποκρίνεται στις αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης όπως προκύπτουν από τις αντιλήψεις και θεωρίες αυτές, συγκρίνουν συνήθως το φορολογικό βάρος των

διαφόρων εισοδηματικών κλιμακίων. Έτσι αν ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής μεγαλώνει όσο προχωρούμε από τα μικρότερα στα μεγαλύτερα εισοδηματικά κλιμάκια ή φορολογία χαρακτηρίζεται προοδευτική και, σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς της Νεοκλασικής Δημοσίας Οικονομικής, μιά τέτοια κατανομή του φορολογικού βάρους θεωρείται ότι ανταποκρίνεται στις αρχές της φορολογικής ισότητας. Επίσης μερικοί υποστηρίζουν ότι πληρούνται οι όροι της φορολογικής ισότητας αν η φορολογία είναι αναλογική δηλ. αν ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής μένει ο ίδιος σε όλα τα επίπεδα εισοδήματος. Αν ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής μικραίνει όσο προχωράμε από τα χαμηλότερα στα υψηλότερα εισοδήματα, ή φορολογία χαρακτηρίζεται αντιστρόφως προοδευτική, και σχεδόν όλοι οι νεοκλασικοί δέχονται ότι μιά τέτοια φορολογία δεν εξασφαλίζει «ισότητα» στην κατανομή των φορολογικών βαρών.

Ακόμα και με τα παραπάνω νεοκλασικά κριτήρια φορολογικής δικαιοσύνης, ή κατανομή του φορολογικού βάρους κατά εισοδηματικά κλιμάκια στην Ελλάδα είναι άνιση. Από τις εκτιμήσεις του πίνακα 3 προκύπτει ότι ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής του ελληνικού φορολογικού συστήματος στο σύνολό του είναι αντιστρόφως προοδευτικός (βλ. σειρά 20 του πίνακα 3). Συγκεκριμένα, ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται από 32% για τις οικογένειες με εισόδημα κάτω από 23 χιλ. δραχ. σε 26% για τις οικογένειες με εισόδημα 315-500 χιλ. δραχ. Για τις οικογένειες με εισόδημα πάνω από 500 χιλ. δραχ. ο φορολογικός συντελεστής ανεβαίνει ελαφρά στο 29% αλλά και πάλι παραμένει μικρότερος συγκριτικά με το συντελεστή του κατώτατου εισοδηματικού κλιμακίου.

Αυτή η άνισοτητα στην κατανομή των φορολογικών βαρών οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι στο ελληνικό φορολογικό σύστημα κυριαρχούν οι φόροι με πραγματικό φορολογικό συντελεστή αντιστρόφως προοδευτικό. Όπως δείχνουν οι εκτιμήσεις του πίνακα 3 τέτοιοι είναι οι γενικοί έμμεσοι φόροι: φόρος κύκλου εργασιών, χαρτόσημο κ.ά., (σειρά 4 του πίνακα) οι εισφορές στις κοινωνικές ασφάλισεις (σειρά 3 του πίνακα), οι ειδικοί φόροι σε βασικά προϊόντα όπως στον καπνό, τη ζάχαρη, το μαζούτ και πετρέλαιο, τα οίνοπνευματώδη και (βλ. σειρές 5, 6, 7, 9, 12 του πίνακα) και πολλοί δασμοί (βλ. σειρές 13 και 17 του πίνακα). Εκείνο που κάνει τους φόρους αυτούς να κυριαρχούν στο φορολογικό σύστημα της χώρας είναι το γεγονός ότι αντιπροσωπεύουν το 70% των συνολικών φορολογικών εσόδων και ότι οι σημαντικότεροι από αυτούς έχουν πραγματικό συντελεστή υψηλό στα κατώτερα εισοδηματικά κλιμάκια που κατέρχεται ραγδαία όσο προχωρούμε στα υψηλά εισοδήματα (βλ. Σχέδιο 1). Αντίθετα οι φόροι με πραγματικό συντελεστή προοδευτικό, αν και είναι αρκετοί σε αριθμό (βλ. σειρές 1,2,7,10,11,14,15,16,18 και 19 του πίνακα) και περιλαμβάνουν σπουδαίους φόρους όπως το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, το φόρο κληρονομιών, τους φόρους πολυτελείας κ.ά., έχουν πολύ μικρή σημασία από άποψη συμμετοχής στα φορολογικά έσοδα. Αντιπροσωπεύουν μόνο το 30% των συνολικών φορολογικών εσόδων και επο-

16. D. Karayiorgas: "The Distribution of Tax Burden by Income Groups in Greece". The Economic Journal, June 1973.

17. Τα εισοδήματα κάτω των 94 χιλ. δραχ. του 1974 αντιστοιχούν με τα σημερινά δεδομένα σε εισοδήματα κάτω των 120 χιλ. δραχ.

18. Μετά τα σημερινά δεδομένα τα κλιμάκια αυτά αντιστοιχούν σε 120-650 χιλ. δραχ.

19. Τα εισοδήματα πάνω από 500 χιλ. δραχ. του 1974 αντιστοιχούν με τα σημερινά δεδομένα σε εισοδήματα πάνω από 650 χιλ. δραχ.

μένως δέν μπορούν νά επηρεάσουν τό χαρακτήρα του φορολογικού συστήματος. Έξάλλου, όπως δείχνει ο πίνακας, ή μειωμένη σημασία των φόρων αυτών οφείλεται στό γεγονός ότι ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής των περισσότερων από αυτούς είναι πολύ μικρός (βλ. σειρές 3, 8, 10, 14, 15, 16 και 19).

4. Συμπεράσματα

Από τίς εκτιμήσεις τής προηγούμενης παραγράφου προκύπτει ότι ή φορολογική εκμετάλλευση τής εργατικής τάξης, τής αγροτιάς και άλλων μικροαστικών στρωμάτων του πληθυσμού στην Ελλάδα είναι υπερβολικά υψηλή. Τό κράτος αφαιρεί μέ τό φορολογικό του μηχανισμό από τίς τάξεις αυτές και στρώματα τό 1/3 περίπου του εισοδήματός τους. Τό σημαντικό τουτο γεγονός συνκαλύπτεται περίτεχνα από τή βασική φορολογική νομοθεσία, μέ τρόπο ώστε ή φορολογική εκμετάλλευση νά μή γίνεται άμεσα αντιληπτή. Τό νομικό πλαίσιο εμφανίζει τή φορολογία προοδευτική ή αναλογική και τυπικά απαλάσσει από τό φόρο εισοδήματος μεγάλα στρώματα του πληθυσμού μέ χαμηλά εισοδήματα. Συγκεκριμένα: Η νομοθεσία όρίζει προοδευτικό συντελεστή για τή φορολογία του εισοδήματος φυσικών προσώπων που κλιμακώνεται από 3% για τίς πρώτες 20.000 δρχ. φορολογητέου εισοδήματος και φτάνει σε ποσοστό 58% για τό τμήμα του εισοδήματος πάνω από 3 εκατ. δρχ. Από τή φορολογία εξαιρούνται όσοι έχουν φορολογητέο εισόδημα κάτω από 20.000 δρχ.²⁰ και οι άγρότες που τό εισόδημά τους δέν ξεπερνάει τίς 140 χιλ. δρχ. Ακόμη, ο Νόμος δέν φορολογεί τό 30% και μέχρις 40.000 δρχ. του φορολογητέου εργατικού εισοδήματος και τό 25% και μέχρι 12.500 δρχ. του εισοδήματος από έλεύθερα επαγγέλματα. Έξάλλου, για τούς περισσότερους έμμεσους φόρους ο Νόμος όρίζει ή όρισμένο ποσοστό φόρου στην άξία ή όρισμένο ποσό φόρων στη μονάδα του προϊόντος, τό ίδιο για όλους. Έτσι ή φορολογική νομοθεσία εμφανίζει μιá τυπική ίσονομιά στη κατανομή του φορολογικού βάρους. Στη πραγματικότητα όμως, όπως άποδείχτηκε από τίς εκτιμήσεις που κάναμε, ο φορολογικός μηχανισμός αφαιρεί από τά στρώματα του πληθυσμού που τό εισόδημά τους δέν φτάνει ή μόλις έπαρκει για τήν αναπαραγωγή τής εργατικής τους δύναμης, υπερβολικά υψηλό ποσοστό φόρου (30%) και μάλιστα υψηλότερο άπ' εκείνο που αφαιρεί από τά μεγάλα εισοδήματα. Τό έρώτημα, λοιπόν, έδώ είναι: μέ ποιους τρόπους ή κυρίαρχη τάξη κατορθώνει νά εκμεταλλεύεται σε τέτοια έκταση μέ τό φορολογικό μηχανισμό τήν εργατική τάξη, και άλλα μικροαστικά στρώματα χωρίς ή εκμετάλλευση αυτή νά γίνεται άμεσα αντιληπτή; Οι βασικότεροι τρόποι είναι τρεις: ή μετακύλιση των φόρων, ή φοροδιαφυγή και τά φορολογικά κίνητρα. Η έρευνα έδειξε ότι τό εμπορικό και βιομηχανικό κεφάλαιο μέ τή μονοπωλιακή δύναμη που διαθέτει κατορθώνει νά μετακυλίει στην κατανάλωση όλόκληρο τό ποσό των έμμεσων φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Είδαμε, μάλιστα ότι οι φόροι αυτοί άποτελούν τό 75% των συνολικών φορολογικών έσόδων και ότι επιβαρύνουν κυρίως τή βασική κατανάλωση. Οι παράγοντες άκριβώς αυτοί συντελούν ώστε τό

μεγαλύτερο μέρος του βάρους από αυτούς τούς φόρους νά πέφτει αναλογικά στις πλάτες τής εργατικής τάξης, τής αγροτιάς και άλλων μικροαστικών στρωμάτων. Επειδή τό εισόδημα που παίρνει τό μεγαλύτερο μέρος των εργατών, αγροτών και μικροαστών μόλις φτάνει για τήν αναπαραγωγή τής εργατικής τους δύναμης, αναγκάζονται νά τό δαπανούν όλόκληρο για βασική κατανάλωση κι έτσι φορτώνονται, χωρίς νά τό αντιλαμβάνονται άμεσα, τό μεγαλύτερο αναλογικό βάρος από αυτούς τούς φόρους. Αντίθετα, οι διαφορές μερίδες τής κεφαλαιοκρατικής τάξης δαπανούν μέρος μόνον του εισοδήματός τους για κατανάλωση (για βασική πολύ έλάχιστο) που μάλιστα μικραίνει όσο μεγαλύτερο γίνεται τό εισόδημά τους, και έτσι πληρώνουν αναλογικά πολύ λιγότερο γι' αυτούς τούς φόρους.²¹ (βλ. σειρές 7-7 του πίνακα 3). Γι' αυτό, τό εμπορικό και βιομηχανικό κεφάλαιο άνεκαθεν αντιδρά έντονα στην επιβολή ή αύξηση των φόρων που δέν μπορεί νά τους μετακυλίσει (φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων), ενώ προτιμάει τούς φόρους που μπορεί νά μεταθέτει στις πλάτες άλλων στρωμάτων του πληθυσμού όπως είναι οι περισσότεροι έμμεσοι φόροι.

Μέ τή μέθοδο τής φοροδιαφυγής, έξάλλου, μειώνεται σημαντικά ή φορολογική ύποχρέωση που όρίζει ο νόμος κυρίως για τά υψηλά εισοδήματα από κέρδη και έλεύθερα επαγγέλματα. Οι εργάτες και υπάλληλοι που άντλούν τό εισόδημα τους από μισθούς και ήμερομίσθια δέν έχουν καμιά εύχέρεια για φοροδιαφυγή, γιατί ή σύλληψη τής φορολογητέας ύλης έδώ και ή είσπραξη του φόρου γίνεται μέ τή μέθοδο τής παρακράτησης στη πηγή. Ο εργοδότης παρακρατεί τό φόρο τήν ώρα που πληρώνει τόν εργατή. Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα έντοπίζεται στις άλλες κατηγορίες εισοδημάτων και κυρίως στα κέρδη των εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων και στα εισοδήματα από έλεύθερα επαγγέλματα (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί κ.ά.). Επειδή μάλιστα ο όριακός συντελεστής του φόρου είναι πολύ υψηλός στα άνωτερα εισοδηματικά κλιμάκια, εκείνοι που έχουν συμφέρον νά μεθοδέψουν συστηματικά τή φοροδιαφυγή είναι οι μεγάλοι εισοδηματίες. Από πρόχειρες εκτιμήσεις που έγιναν, μέ σύγκριση του «Εισοδήματος εκ Περιουσίας και Επιχειρηματικής Δράσεως» που δίνουν οι Έθνικοί Λογαριασμοί μέ τό αντίστοιχο εισόδημα που δηλώθηκε στην Έφορία τό 1974 διαπιστώθηκε ότι ή φοροδιαφυγή που έντοπίζεται στα υψηλά εισοδηματικά κλιμάκια φτάνει σε τέτοια έκταση ώστε νά μειώνει τήν πραγματική φορολογική επιβάρυνση αυτών των εισοδημάτων σχεδόν στο μισό εκείνης που προβλέπει ο Νόμος. Επομέ-

20. Δεδομένου ότι τό έλάχιστο όριο συντηρήσεως όρίζεται σε 20.000 δρχ. μιá τριμελής οικόγενεια μέ εισόδημα μικρότερο από 80.000 δρχ. δέν φορολογείται.

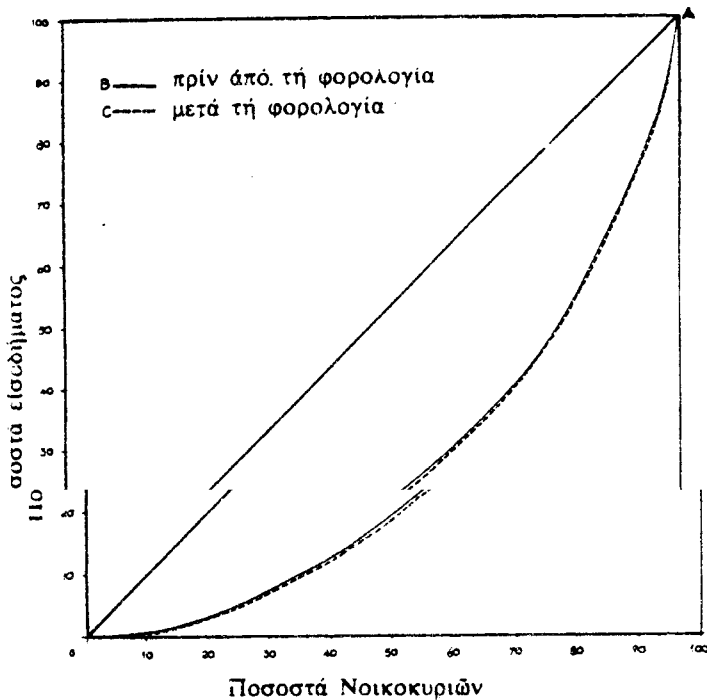
21. Θα πρέπει νά σημειωθεί ότι ή Φορολογική Νομοθεσία προβλέπει άρκετούς έμμεσους φόρους σε είδη που καταναλίσκονται σχεδόν άποκλειστικά ή αναλογικά περισσότερο από τά υψηλά εισοδηματικά κλιμάκια (φόροι πολυτελείας, φόροι στη διασκέδαση, φόροι και εισφορές στα Ι.Χ. κ.ά.) και μάλιστα όρίζει έξαιρετικά υψηλούς φορολογικούς συντελεστές γι' αυτά τά είδη. Όμως ή στάθμιση των ειδών αυτών στη συνολική κατανάλωση και επομένως ή φορολογική τους βάση είναι τόσο μικρή ώστε παρά τά υψηλά ποσοστά που όρίζει ο Νόμος, οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές τους είναι πολλοί μικροί σχεδόν άσήμαντοι (βλ. σειρές 8,9, και 14-16 του πίνακα 3).

ως οι νομοθετικά οριζόμενοι υψηλοί όριακοί συντελεστές τυπικά μόνο ισχύουν και δίνουν άδικαιολόγητα άφορμή στους εμπόρους και βιομηχάνους να διαμαρτύρονται για υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση. Είναι φανερό ότι το κράτος αναπληρώνει τη σημαντική απώλεια εσόδων από τη φοροδιαφυγή με αύξηση των έμμεσων φόρων, που, όπως είδαμε, πέφτουν στις πλάτες των στρωμάτων του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα.

Έτσι, σοβαρή μείωση της φορολογικής ύποχρεωσης που προβλέπει ο Νόμος πετυχαίνουν οι διάφορες μερίδες του μεγάλου κεφαλαίου, κυρίως του βιομηχανικού και του εφοπλιστικού, με τη μέθοδο των «φορολογικών κινήτρων». Από το 1948 το κράτος καθιερώνει ολοκληρή σειρά «φορολογικών κινήτρων» που στη διαδρομή του χρόνου τά κλιμακώνει, θεσπίζοντας όλοένα και πιο γενναιόδωρες φορολογικές παραχωρήσεις και προνόμια στο βιομηχανικό και εφοπλιστικό κεφάλαιο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 φτάνει μέχρι τη παροχή ολοκληρωτικής απαλλαγής από τη φορολογία των επενδυσμένων κερδών των βιομηχάνων. Δίνει και άλλα φορολογικά προνόμια όπως πρόσ αυξήσεις των φορολογικών αποσβέσεων, μείωση των φορολογητέων κερδών των βιομηχανικών εξαγωγών, μείωση του φόρου των άδιανεμήτων κερδών, μείωση της φορολογίας εισοδήματος των εφοπλιστών και απαλλαγή τους από το φόρο κληρονομιών κ.ά. Σε καμιά άλλη χώρα δέν συναντά κανείς τόσο γενναιόδωρες φορολογικές παραχωρήσεις.

Σχ. 2

ΚΑΜΠΥΛΕΣ ΑΝΙΣΟΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1974

Θά μπορούσε δικαιολογημένα η 'Ελλάδα να χαρακτηριστεί σαν «φορολογικός παράδεισος» για τό μεγάλο κεφάλαιο. Βέβαια όταν οι κυβερνήσεις θεσπίζουν τέτοιου είδους φορολογικές παραχωρήσεις προσπαθούν να πείσουν το λαό ότι τό κάνουν για τό καλό του. Τό επιχείρημα που προβάλλουν είναι ότι τα φορολογικά κίνητρα είναι ένα αναγκαίο μέτρο που ώθει τους βιομηχάνους να αναλάβουν μεγαλύτερες επενδύσεις κι έτσι αυξάνει ο ρυθμός ανάπτυξης και τό επίπεδο ευημερίας του λαού. Όμως, από μιá έρευνα του ΚΕΠΕ που καλύπτει τη περίοδο 1958-1964 και από έκτιμήσεις δικές μου για μεταγενέστερα χρόνια, προκύπτει ότι η απώλεια κρατικών εσόδων από τις φορολογικές παραχωρήσεις στο βιομηχανικό κεφάλαιο ήταν μεγαλύτερη από τις επενδύσεις που παρακινήθηκε να κάνει. Στην ουσία τά λεγόμενα «φορολογικά κίνητρα» είναι ένας περίτεχνος τρόπος μείωσης της φορολογικής ύποχρεωσης κυρίως των μεγάλων μερίδων του κεφαλαίου και μάλιστα πολλές φορές θεσπίζονται ύστερα από πιέσεις που άσκει αυτό τό κεφάλαιο στο κράτος (λόγου χάρη πρόσφατη άπειλή άπεργίας επενδύσεων των Έλλήνων βιομηχάνων). Τήν απώλεια εσόδων που έχει τό κράτος από τά φορολογικά κίνητρα αναπληρώνει με τήν αύξηση των έμμεσων φόρων. Έτσι τά φορολογικά κίνητρα λειτουργούν σαν ένας καλά συγκεκαλυμένος μηχανισμός μετατόπισης φόρου από τις μερίδες του μεγάλου κεφαλαίου στις πλάτες των στρωμάτων του πληθυσμού με χαμηλό εισόδημα.

Μ' αυτούς τούς τρόπους, λοιπόν, ή εργατική τάξη, οι αγρότες και οι μικροαστοί με χαμηλό εισόδημα φέρνουν τελικά φορολογικό βάρος πολύ μεγαλύτερο από εκείνο που τούς ύποχρεώνει τυπικά ο Νόμος ενώ τό μεγάλο εμπορικό και βιομηχανικό κεφάλαιο πληρώνει φόρους σημαντικά λιγότερους από εκείνους που σύμφωνα με τό Νόμο φαίνεται ότι επιβαρύνεται από τό κράτος. Με αυτό τό νομικό πλαίσιο της τυπικής ίσονομίας από τη μιá μεριά και τη μέθοδο της μετακύλισης, της φοροδιαφυγής και των φορολογικών κινήτρων από τήν άλλη, συγκαλύπτεται ή έκταση της φορολογικής έκμετάλλευσης που γίνεται στην εργατική τάξη και άλλα μικροαστικά στρώματα του πληθυσμού.

Ίδιαίτερα πρέπει να τονιστεί έδω τό γεγονός ότι ή τόσο ύψηλή φορολογική έκμετάλλευση των στρωμάτων του πληθυσμού με χαμηλό εισόδημα έχει σαν συνέπεια να μεγαλώνει άκόμη περισσότερο τήν άνισότητα στη διανομή του εισοδήματος που ύπάρχει στη χώρα. Τούτο δείχνει τό σχ. 2. Η καμπύλη άνισοκατανομής του εισοδήματος από Β πριν από τη φορολογία μετατοπίζεται σε C μετά τη φορολογία που σημαίνει ότι ή άνισότητα γίνεται μεγαλύτερη. Τό γεγονός τούτο έχει έξαιρετική σημασία αν λάβει κανείς υπόψη του ότι στις περισσότερες καπιταλιστικές χώρες ή φορολογία μειώνει τις εισοδηματικές άνισότητες ή τουλάχιστον δέν τις μεγαλώνει. Αντίθετα από ό,τι συμβαίνει έδω, σ' αυτές τις χώρες ή φορολογική έκμετάλλευση των στρωμάτων του πληθυσμού με χαμηλό εισόδημα είναι μικρότερη ή τουλάχιστον δέν ξεπερνά τόν πραγματικό συντελεστή του φόρου που εισπράττει τό κράτος από τά ύψηλά εισοδήματα.

Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Η είδηση αναδημοσιεύεται από την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 6 Μάη 1994 :

Έβγαλε-κυραμπίνα στους εφοριακούς

Και τους κυνήγησε με μαχαίρι

Η επιμονή των δύο εφοριακών να ζητήσουν έλεγχο στα βιβλία ιδιοκτήτη καφενείου στη Δραπετσώνα και, κυρίως, η αυστηρότατη επισημάνση τους στον ίδιο ότι δεν έδειξε και ταμειακές αποδείξεις για κάθε καφέ που σερβίριζε, προκάλεσαν την αντίδραση του ιδιοκτήτη του καφενείου.

Στην οδό Αγ. Παντελεήμονος, 32, οι εφοριακοί Νικόλαος Ράκας και Σωτήρης Σουκάκος ζήτησαν να ελέγξουν τα βιβλία του ιδιοκτήτη Ιωάννη Κωστοβασίλη, ο οποίος μεσημεριανή ώρα συνέχιζε να σερβίρει καφέδες.

Όταν οι εφοριακοί τον παρατήρησαν διότι δεν εξέδιδε ταμειακές αποδείξεις στους ελληνικούς καφέδες που σερβίριζε στους ηλικιωμένους πελάτες, ο Ι. Κωστοβασίλης εξεμάνη. Επειτα από έντονη φραστική αντιπαράθεση με τους εφοριακούς, έβγαλε την καραμπίνα κάτω από τον πάγκο και τους απείλησε.

Αναλογιζόμενος προφανώς τις συνέπειες, παράτησε την καραμπίνα και βρίζοντας σκαιότατα τους δύο εφοριακούς, πήρε ένα από τα μεγάλα μαχαίρια που χρησιμοποιούσε για

τις δουλειές του καφενείου και άρχισε να τους κυνηγάει. Μπροστά οι εφοριακοί, πίσω ο μαινόμενος καφετζής κραδαινοντας το μαχαίρι, διήνυσαν αρκετά μέτρα στην Αγ. Παντελεήμονος, ωστόσο περιοικοί κατάφεραν να αποπλίσουν τον έξαλλο ιδιοκτήτη του καφενείου, ο οποίος και κρατείται.

Ο ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ εκφράζει στον Ι.Κωστοβασίλη την αμέριστη συμπαράστασή του.

Το ΝΑ ΣΤΕΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗΣ ΤΟΥ.